(स्वयमपसृत उपजपन्) तर्कयितव्य इत्युपकारापकाराभ्याम् JayaMa. 336.19 (*on* 6.4); मित्रं ममैष तु निजात्मनि योऽपकारं कृत्वा ममाशुभकलङ्कविघातहेतुः AbhinBhā. ii.316.9 (*on* 16.31); मयास्यापकारः कृतः SaraKanṭhā. 599.12; RasāSu. 170.5 (2.158); अपकारमनुस्मृत्य वासुकेः प्रकुप्यत्कूर्मराजः UdaySuKa. 95.14; ये। विस्मरन्त्यपकारम् ... धन्या श्रीस्तत्समागमात् RāmāMañ. 190.27; ŚivaU. 7.112; नायं राजा भगीरथः। युष्माकमपकाराय तपस्यति महामनाः BṛDharmaP. i.49.39; उपकारोऽपकारश्च प्रवराविति संमतौ BrahmP. 80.54; अपकारोऽन्यपीडनम् Vaija. 193.23; दण्डोपांशुप्रकाशाभ्यां धनापहारादिर्वध-पर्यन्तोऽपकारः Mitā. 117.19 (*on* 1.346); भूतानामपकारेण भयमकुर्वन् शुद्धान्तःकरणः सन्नद्वैतसाक्षात्कारेणामृतीभवति Mitā. 368.12 (*on* 3.61); न हि योऽस्ववशः सन् म्रियते तस्य तन्मरणम् ... यद्यपि कस्यचिदुपकारायापकाराय वा स्यात् VyaktiVi. 124.6; अपकारं कुर्वाणैरुपकारः कोऽपि शक्यते कर्तुम् KaumuMi.10.17; तद्यचे यत्तु द्विगुणमर्थितम्। अपकाराय जायेत बुद्धेः बुद्धिस्तदा हि मे PariPar. 3.37; 8.454; अपकृत्याधिकं शत्रोः अपकारं जयेन्मितम् RājTa. (Ka.) 4.285; स त्वद्भर्तृकृतांश्चित्ते नापकारान् करिष्यति PāṇḍaC. 9.79; धर्माद्यभावज्ञाने परस्परे हिंसादिनापकारस्यैव प्राप्तेः ViṣṇuTaNi. 113.10; TattvPrakā. 96A.3 (*on* ii.2.6); अपकारमसंप्राप्य तुष्येत्साधुरसाधुतः SūktiMu. 8.8; Subhāṣi. 372; अपकारेण प्रयुक्तमनेन मेऽपकृतमित्येतया बुद्ध्या कृतम् ... हिंसात्मकम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i.3.32 (435.13); अपकृतेऽपकारेऽन्येन कृते ManvaVi. 835.30 (*on* 7.164); 'कृतघ्नः' कृतमुपकारं विनाश्य उपकर्तुरपकारे वर्तते CaturCin. iii (1). 773.21; SiṁhāDvā. 36.6 (1); KathāK. 40.2; उपकारश्चापकारो यस्य व्रजति विस्मृतिम् BhojPra. 8.12; RauhiC. 351; परापकाराय दुर्जनः सततोद्यतः Sūkti Ra. 32.12; श्वा भवत्यपकाराय लिहन्नपि दशन्नपि ŚārṅgaPa. 367; यावत्संसृतिस्तावदेव जीवस्योपकारापकारौ करोति NyāySu. (Ja.) 499A.10 (*on* iii.2.1); स्वामितो दुःखितोऽपि स्वामिनो नापकारं कुर्यात् RājNiRa. 47.1; विरोधिनः। अपकाराय संनद्धाः ... अभवन् RājTa. (Śrī.) 3.372; परस्परद्रोहोऽपकारः ManvaMu. 67.18(*on* 2.161); SiddhāKau. 145A.11(*on* i.4.37); Prasā. i.416.11; मित्रध्रुक् यो मित्रस्यापकारे वर्तते ManvaMu. 119.15 (*on* 3.160); 184.14 (*on* 4.214); पूर्वोपकारी यस्तु स्यादपकारे गरीयसि। उपकारेण तत्तस्य क्षन्तव्यमपराधिनः Subhāṣi. 2708; 'उपकृतं नाम' इत्यादौ लक्ष्येऽपकारे उपकाराभेदप्रतीतिद्वारैव साधुत्वं व्यङ्ग्यम् VaiyāSiMañ. 124.13; **[Inst.]** by way of harming मित्राण्य-मित्रान्मध्यस्थान्परान्स्वांश्च पुनः पुनः। अत्यर्थमपकारेण नोपकारेण चिन्तयेत् BhaviP. 788A. 19 (iv. 126.7); **1Bii** war, battle, discord, confliet षाड्गुण्यम् ...। अपकारो विग्रहः ... इति षड्गुणाः ArthŚā. ii.237.8 (7.1); पणबन्धः स्मृतः सन्धिरपकारस्तु विग्रहः AgniP. 233.18; ViṣṇuDhaP. ii.150.3; विग्रहमपकारम् RājNiRa. 56.22; **1Biii** punishment दुष्टानां तेषाम् ... मया। अपकाराय दैत्येन्द्रा यतनीयं दुरात्मनाम् ViṣṇuP. v.4.10; BrahmP. 183.5; **1Ci** evil doing, wrong act न स्मरामि स्वल्पमपि तवापकारम् DaśKuC. 54.15; स्निह्यति विनापि हेतुं कुप्यत्यपराधमन्तरेणैव। स्वल्पादप्यपकाराद्विरज्यते साधमा Kāvyālaṅ. (Ru.) 12.40 (32); उपक्रियोपकारः स्यादपकारोऽन्यतः कृतिः Vaija. 193.22; अपकारेण दुर्जनः परिचीयते PuruṣPa. 79.20; धिग् मे स्वपितरं प्रत्यपकारः KathāK. 130.11; **1Cii** act of causing to be wicked अपकारः ... मन्दकरणमिति हलायुधः ŚabdaKaDru. **1D** loss, cf. **अपकारिन्**; **2A** impediment, hindrance तद्धि अङ्गम् यत्प्रधानस्योपकरोति, न यदपकारे वर्तते ŚābaBh. 1428.17 (*on* vi.3.41); उद्देशमात्रेण तावत्तादर्थ्यप्रसिद्धिः सा चोपकारापकारयोस्तुल्या। तद्यथा मशकार्थो धूम इत्यपकारिण्यपि प्रयुज्यते TantrVā. 668.10 (*on* iii.1.2); सत्यमुक्तं तु द्रव्यस्य कृत्स्नस्य संस्कारो न कर्तव्यः। सोमे उपकारो नास्त्यपकारस्तु कदाचित्स्यात् TupṬ. 237.15 (*on* x.2.17); परस्योपघातोऽपकारः कस्याश्चिदर्थसिद्धौ प्रतिबन्धः ManuBh. i.170.6 (*on* 2.179); स्वक्षेत्रे परेण क्रियमाणः सेतुरल्पस्यापकारस्य महतश्चोपकारस्य हेतुर्न निवार्यः Aparā. 766.13 (*on* 2.156); **2B** absence of conduciveness or usefulness तादर्थ्ये तु चतुर्थी न व्यभिचरति। उपकारापकारयोर्व्यभिचारः SaṅkarKāBh. 194.11 (*on* iv.2.25); पुरुषोपकारितया प्रसक्तं वदनं तत्र तथा किं त्वपकारमेवास्य साधयति ŚāstrDī. 266.3 (*on* iii.4.8); **3** reproach, despise, disdain भर्त्सनं त्वपकारगीः AmaK. 338.; **4A** adverse change सत्त्वं रजस्तमसी आश्रित्य स्वेन रूपेणाङ्गिभावं गच्छति तस्यापकाराद्दुःखमुत्पद्यते MāṭhVṛ. 24.4 (*on* 13); **4B** wrong or opposite idea यदि तत्र तादृशसंदेहाभावे प्रवर्त्तयित्वा वासिद्धिं कारयित्वा वापकारं करोति प्रमाणं नास्ति TarkBhā. (Mo.) 3.2.

अपकार (a-pakāra) *adj.* not having the sound ‹*p*› (as indicatory letter) वत्वविधौ तु 'मतोः' इति अपकारानुबन्धकनिर्देशात् परिभाषानुपस्थानाद् द्वयोरपि ग्रहणम् Pradī. v.179B.31 (*on* vi.1.222)

अपकारक (apa-kāraka) *adj.* [*f.*–ikā] **1** which hinders or impedes नन्वेवं सत्यपकारकोऽपि शेषः प्राप्नोति TantrVā. 668.15 (*on* iii.1.2); उपकारकत्वमेव शेषत्वम्। तदर्थेऽप्यपकारके शेषत्वव्यवहाराभावात् BhāṭṭDī. i.184.7 (*on* iii.1.3); **(used as noun)** (that) which hinders or impedes नूनमुपकारकमेवापकारकं मन्यसे ŚatDū. 163.6; **2Ai** doing wrongs or causes evil आत्मविनिग्रहः आत्मनः अपकारकस्य आत्मशब्दवाच्यस्य ... विनिग्रहः GītāBh. (Śaṅ.) 375.17 (*on* 13.7); असुन्दरे प्रकृत्या च सर्वथाप्यपकारके। मृत्यौ चिन्त्यः प्रतीघातोपायः SamarāSaṁ. 9.179; न रक्षन्त्वप्रकाशं हि तथान्यानपकारकान् ŚukraNī. 1.298; **(used as noun)** (that) which causes evil कथं भूतोपकारार्थं प्रवृत्तस्य जगत्प्रभोः। अपकारकमाविश्य युज्यते तुन्नतोदनम् MṛgendraT. i.7.14; **2B** who or which is harmful, injurious उच्छ्रायमाना ... धूली ... तस्यैव दृष्टेरपकारिकासीन् नीत्वोन्नतिं नैव हिताय नीचाः Rāvaṇā. 23.24; वृष्टिमहापातविद्युत्पातादयो मनुष्यादीनां प्राणिनामुपकारका अपकारका वा दैवाद्भवन्ति Aparā. 587.16 (*on* 1.348), उत्तमप्रकारेण कृतप्रव्रज्योऽ-पकारकेष्वपि भूतेषु हितोऽनपकारकः Aparā. 951.21 (*on* 3.57); अपकारकोऽनिष्टकृत् DaṇḍaVi. 301.7; **3** who destroyes अदोऽयमाल्प्य शिखीव शारदो बभूव तूष्णीमहितापकारकः NaiṣC. 9.14.

अपकारक (a-pakāraka) *adj.* (used as noun) (root) not having the sound ‹*P*› (as indicatory letter) (दोऽपः) दाग्रहणेऽपकारकस्यैव ग्रहणम् वेदितव्यम्। दो दत् दत्तम्। इह न भवति दातं बर्हिः अवदातं मुखम् CāndraVṛ. *on* i.1.4.

अपकारकर (apakāra-kara) *adj.* causing harm, harmful एते षड्रसाः पृथक्त्वेनैकत्वेन वा मात्रशः सम्यगुपयुज्यमाना उपकाराय भवन्त्यध्यात्मलोकस्य अपकारकराः पुनरतोऽन्यथा भवन्त्युपयुज्यमानाः CaraS. i.26.44 (1941 Ed.)

अपकारकरण (apakāra-karaṇa) *n.* **1** act of harming or injuring अहमसमर्थः अस्यापकारकरणे Pañcā. 36.2; **2** act of despising राजगामि पैशुनम् ... राज्ञि गत्वापकारकरणम् ManvaVi. 1370.22 (*on* 11.55)

अपकारकर्तृ (apakāra-kartṛ) *adj.* who causes harm or injury अपकारकर्तुः पञ्चाशत्पणपरिमितो दण्डः कार्यः DīpKa. 67.30 (*on* 2.233); VīraMi. 699.26 (*on* 2.232)

अपकारकस्थल (apakāraka-sthala) *n.* [Loc.] in the case of (the one) causing impediment or hindrance नोपकारकत्वं शेषत्वं गोदोहनदध्यानयनादेरपि प्रणयनवाजिनयागाङ्गत्वापत्तेः। अपि तु पारार्थ्यमेव। अपकारकस्थले तु तदुपकारस्यै-वेष्टत्वेन उद्देश्यता BhāṭṭDī. i.184.14 (*on* iii.1.3)

अपकारकारक (apakāra-kāraka) *adj.* causing or doing offence त्रिजगत्य-पकारकारकं ननु लोभाह्वमवेहि तम् भटम् NemiC. 11.65.

अपकारकारण (apakāra-kāraṇa) *n.* **1** [Abl.] on account of committing offence द्विषतामप्यपकारकारणान्नृपसंश्रय इष्यते बुधैः PañcT. 1.7 [18.7]; Hitopa. 2.31; Pañcā. 6.5; Subhāṣi. 2898; **2** cause of harm इह तु तत् स्थावरं शरीरं केषांचिदुपकारकारणमितरेषामपि भूयसामपकारकारणमिति कथं तैः संभूय सृज्यते NyāyMañ. i.187.2.

अपकारकारिन् (apakāra-kārin) *adj.* causing harm or injury कंसो हतः स्वसुहृदामपकारकारी HariVi. 5.67.

अपकारकृत् (apakāra-kṛt) *adj.* causing harm or injury सुहृदप्यपकारकृद् द्विषन् HammīMaKā. 10.6.

अपकारक्रिया (apakāra-kriyā) *f.* act of offending अपकारक्रियायुक्ता = सदा भर्तुः प्रतिकूलाचरणपरा VīraMi. (Vyavahāra.) 545.21.

अपकारगिर् (apakāra-gir) *f.* speech of reproach or despise भर्त्सनं त्वपकारगीः AmaK. 338; ŚabdaRaSaK. 68.4.

अपकारचिकीर्षा (apakāra-cikīrṣā) *f.* desire for causing harm or injury परापकारचिकीर्षाकालुष्यं चेतसो निवर्तते TattvVai. 39.21 (*on* 1.33)

अपकारतस् (apakāra-tas) *adv.* **A** according to the offence पण्यानां स्थापयेच्छुल्कमत्ययं चापकारतः ArthŚā. i.278.6 (2.22); ततस्तदेव मे घात्यं किं च यद्यपकारतः KathāSaSāg. xii.5.273; **B** from the evil act समुद्धरेत्। गर्तप्रपात-पङ्काद्य तथान्यादपकारतः BṛParāSm. 8.128.

अपकारता (apakāra-tā) *f.* the state of being a wrong or evil act न स्मराम्यनृतं किंचिन्न स्मराम्यनुपाकृतम् (v.l. °म्यपकारताम्) MahāBhā. iii.71.13.

अपकारनिर्वेद (apakāra-nirveda) *m.* dejection (caused) by wrong doing or evil act वायसोऽपि तेनापकारनिर्वेदेनापि ... वृक्षान्तरं गन्तुं न शक्नोति Pañcā. 35.5.

अपकारनिर्वेदन (apakāra-nirvedana) *n.* dejection (caused) by wrong or evil act तेनापकारनिर्वेदनादन्यवृक्षमूलवासिनम् ... गोमायुमपृच्छत् Tantrākhyā. 18.9.

अपकारनिष्ठ (apakāra-niṣṭha) *adj.* (used as noun) (one) intent on doing harm or injury न चापकारनिष्ठेषु द्वेषो माध्यस्थमीयुषाम् PadmP. (Ra.) 17.183.